

הכנה לליל הסדר

למהלך סיפור יציאת מצרים

לימוד סימן המגיד

הא לחמא עניא די אכלו אבהתנא בארעא דמצרים. כל דכפיו ייתי ויניכל, כל דצריף ייתי ויפסח. השתא הכא, לשנה הבאה בארעא דישראל. השתא עבדי, לשנה הבאה בני חורין.

5

מה נשתנה הלילה הזה מכל הלילות: שבכל הלילות אנו אוכלין חמץ ומצה, הלילה הזה - פלו מצה! שבכל הלילות אנו אוכלין שאר ירקות, - הלילה הזה מרור! שבכל הלילות אין אנו מטבילין אפילו פעם אחת, - הלילה הזה שתי פעמים! שבכל הלילות אנו אוכלין בין יושבין ובין מסבין, - הלילה הזה כלנו מסבין!

10

עבדים היינו לפרעה במצרים, ויוציאנו יי אלהינו משם ביד חזקה וברוע נטויה. ואלו לא הוציא הקדוש ברוך הוא את אבותינו ממצרים, הרי אנו ובנינו ובני בנינו משעבדים היינו לפרעה במצרים. ואפילו כלנו חכמים, כלנו נבונים, כלנו זקנים, כלנו יודעים את התורה, מצוה עלינו לספר ביציאת מצרים. וכל המרבה לספר ביציאת מצרים הרי זה משבח.

15

מעשה ברבי אליעזר ורבי יהושע ורבי אלעזר בן עזריה ורבי עקיבא ורבי טרפון שהיו מסבין בבני ברק, והיו מספרים ביציאת מצרים כל אותו הלילה עד שבאו תלמידיהם ואמרו להם: רבותינו, הגיע זמן קריאת שמע של שחרית.

אמר רבי אלעזר בן עזריה: הרי אני כבן שבעים שנה, ולא זכיתי שתאמר יציאת מצרים בפילות עד שדרשה בן זומא: שנאמר, למען תזכר את יום צאתך מארץ מצרים כל ימי חייך, ימי חייך - הזמים, כל ימי חייך - הלילות. וחכמים אומרים: ימי חייך - העולם הזה, כל ימי חייך - להביא לימות המשיח.

20

ברוך המקום, ברוך הוא. ברוך שנתן תורה לעמו ישראל, ברוך הוא. כנגד ארבעה בני דברה תורה. אחד חכם, ואחד רשע, ואחד תם, ואחד שאינו יודע לשאול. חכם מה הוא אומר? מה העדות והחקים והמשפטים אשר צוה יי אלהינו אתכם? ואף אתה אומר לו כהלכות הפסח: אין מפטירין אחר הפסח אפיקומן. רשע מה הוא אומר? מה העבדה הזאת לכם? לכם - ולא לו. ולפי שהוציא את עצמו מן הכלל כפר בעקר. ואף אתה הנה את שניו ואמר לו: בעבור זה עשה יי לי בצאתי ממצרים. לי - ולא לו. אילו היה שם, לא היה נגאל.

25

תם מה הוא אומר? מה זאת? ואמרת אליו: בחזק יד הוציאנו יי ממצרים, מבית עבדים. ושאינו יודע לשאול - את פתח לו, שנאמר: והגדת לבנך ביום ההוא לאמר, בעבור זה עשה יי לי בצאתי ממצרים.

30

יכול מראש חדש? תלמוד לומר ביום ההוא, אי ביום ההוא יכול מבעוד יום? תלמוד לומר בעבור זה - בעבור זה לא אמרתי אלא בשעה שיש מצה ומרור מנחים לפניך.

35

מתחלה עובדי עבודה זרה היו אבותינו, ועכשיו קרבנו המקום לעבדתו, שנאמר: ויאמר יהושע אל כל העם, כה אמר יי אלהי ישראל: בעבר הנהר ישבו אבותיכם מעולם, תרח אבי אברהם ואבי נחור, ויעבדו אלהים אחרים. ואקח את אביכם את אברהם מעבר הנהר ואולף אותו בכל ארץ כנען, וארבה את זרעו ואתו לו את יצחק, ואתו ליצחק את יעקב ואת עשו. ואתו לעשו את הר שעיר לרשת אתו, ויעקב ובניו ירדו מצרים.

5

ברוך שומר הבטחתו לישראל, ברוך הוא. שהקדוש ברוך הוא חשב את הקץ, לעשות כמה שנאמר לאברהם אבינו בברית בין הבתרים, שנאמר: ויאמר לאברהם, ידע תדע כי גר יהיה זרעך בארץ לא להם, ועבדים יעבדו אותם ארבע מאות שנה. וגם את הגוי אשר יעבדו דן אנכי ואחרי כן יצאו ברכש גדול.

10

והיא שעמדה לאבותינו ולנו! שלא אחד בלבד עמד עלינו לכלותנו, אלא שבכל דור ודור עומדים עלינו לכלותנו, והקדוש ברוך הוא מצילנו מידם.

15

תחילת דרשת פרשת ביכורים

צא ולמד מה בקש לבן הארמי לעשות ליעקב אבינו. שפרעה לא גזר אלא על הזכרים ולבן בקש לעקור את הכל, שנאמר:

פסוק ראשון: (הירידה למצרים)

ארמי אבד אבי, וירד מצרימה ויגר שם במתי מעט, ויהי שם לגוי גדול, עצום ורב.

20

וירד מצרימה - אנוס על פי הדבור.

ויגר שם - מלמד שלא ירד יעקב אבינו להשתקע במצרים אלא לגור שם, שנאמר: ויאמרו אל פרעה, לגור בארץ באנו, כי אין מרעה לצאן אשר לעבדיך, כי כבד הרעב בארץ כנען. ועתה ישבו נא עבדיך בארץ גשן.

במתי מעט - כמה שנאמר: בשבעים נפש ירדו אבותיך מצרימה, ועתה שמך יי אלהיך ככוכבי השמים לרב.

25

ויהי שם לגוי - מלמד שהיו ישראל מצנינים שם.

גדול, עצום - כמה שנאמר: ובני ישראל פרו וישרצו וירבו ויעצמו במאד מאד, ותמלא הארץ אתם.

ורב - כמה שנאמר: רבבה כצמח השדה נתתיך, ותרבי ותגדלי ותבאי בעדי עדיים, שדים נכנו וישערך צמח, ואת ערם וערניה. ואעבר עליך ואראך מתבוססת בדמיך, ואמר לך בדמיך חיי, ואמר לך בדמיך חיי.

30

פסוק שני: (עבדות מצרים)

וירעו אתנו המצרים ויענונו, ויתנו עלינו עבודה קשה.

35

וירעו אתנו המצרים - כמה שנאמר: הבה נתחכמה לו פן ירבה, והיה כי תקראנה מלחמה ונוסף גם הוא על שנאינו ונלחם בנו, ועלה מן הארץ.

ויענונו - כמה שנאמר: וישמו עליו שרי מסיים למען ענתו בסבלתם. ויבן ערי מספנות
לפרעה. את פתם ואת רעמסס.
ויתנו עלינו עבדה קשה - כמה שנאמר: ויעבדו מצרים את בני ישראל בפרך.

פסוק שלישי: (זעקת ישראל)

5

ונצעק אל יי אלהי אבותינו, וישמע יי את קלנו, וירא את ענינו ואת עמלנו ואת לחצנו.
ונצעק אל יי אלהי אבותינו - כמה שנאמר: ויהי בימים הרבים ההם וימות מלך מצרים,
ויאנחו בני ישראל מן העבודה ויזעקו, ותעל שועתם אל האלהים מן העבדה.

ו**ישמע יי את קלנו** - כמה שנאמר: וישמע אלהים את נאקתם, ויזכור אלהים את בריתו את
אברהם, את יצחק ואת יעקב.

10

ו**ירא את ענינו** - זו פרישות דרך ארץ, כמה שנאמר: וירא אלהים את בני ישראל וידע
אלהים.

ו**את עמלנו** - אלו הבנים. כמה שנאמר: כל הון הילוד היארה תשליכהו וכל הבת תחיון.
ו**את לחצנו** - זה הדחק, כמה שנאמר: וגם ראיתי את הלחץ אשר מצרים לחצים אתם.

15

פסוק רביעי: (ההוצאה אלוהית של ישראל ממצרים)

ויצאנו יי ממצרים: ביז חזקה ובזרע נטויה, ובמרא גדל, ובאותות ובמפתים.

ו**יצאנו יי ממצרים** - לא על ידי מלאך, ולא על ידי שרף, ולא על ידי שליח, אלא הקדוש
ברוך הוא בכבודו ובצעמו, שנאמר: ועברתי בארץ מצרים בלילה הזה, והפיתי כל בכור
בארץ מצרים מאדם ועד בהמה, ובכל אלהי מצרים אעשה שפטים. אני יי.

20

ועברתי בארץ מצרים בלילה הזה - אני ולא מלאך. והפיתי כל בכור בארץ מצרים - אני ולא
שרף. ובכל אלהי מצרים אעשה שפטים - אני ולא השליח. אני יי - אני הוא ולא אחר.

ביז חזקה - זו **הדבר**, כמה שנאמר: הנה יד יי הונה במקנה אשר בשדה, בסוסים, בחמרים,
בגמלים, בבקר ובצאן, דבר כבד מאד.

25

ו**בזרע נטויה** - זו **החרב**, כמה שנאמר: וחרבו שלופה ביזו, נטויה על ירושלים.

ו**במרא גדל** - זו **גלוי שכניה**, כמה שנאמר: או הנסה אלהים לבא לקחת לו גוי מקרב גוי
במסת באתות ובמופתים, ובמלחמה וביז חזקה ובזרע נטויה, ובמוראים גדלים, ככל אשר
עשה לכם יי אלהיכם במצרים לעיניך.

ו**באותות** - זה **המטה**, כמה שנאמר: ואת המטה הזה תקח בידיך, אשר תעשה בו את האותות.
ו**במפתים** - זה **הדם**, כמה שנאמר: ונתתי מופתים בשמים ובארץ, דם ואש ותימרות עשן.

30

דבר אחר: ביז חזקה - שמים, **ובזרע נטויה** - שמים, **ובמרא גדל** - שמים, **ובאותות** - שמים,
ובמפתים - שמים. אלו עשר מכות שהביא הקדוש ברוך הוא על המצרים במצרים, ואלו
הן:

35

דם, צפרדע, כנים, ערוב, דבר, שחין, ברד, ארבה, חשך, מכת בכורות.

רבי יהודה הנה נותן בהם סמנים: דצ"ד עד"ש באח"ב.

רבי יוסי הגלילי אומר: מנין אתה אומר שלקו המצרים במצרים עשר מכות ועל הים לקו חמשים מכות? במצרים מה הוא אומר? ויאמרו החרטמים אל פרעה: אצבע אלהים הוא, ועל הים מה הוא אומר? וירא ישראל את הגדלה אשר עשה יי במצרים, וייראו העם את יי, ויאמינו ביי ובמשה עבדו. כמה לקו באצבע? עשר מכות. אמור מעתה: במצרים לקו עשר מכות ועל הים לקו חמשים מכות.

5

רבי אליעזר אומר: מנין שכל מכה ומכה שהביא הקדוש ברוך הוא על המצרים במצרים היתה של ארבע מכות? שנאמר: ישלח בם חרון אפו, עברה וזעם וצרה, משלחת מלאכי רעים. עברה - אחת, וזעם - שתיים, וצרה - שלש, משלחת מלאכי רעים - ארבע. אמור מעתה: במצרים לקו ארבעים מכות ועל הים לקו מאתיים מכות.

10

רבי עקיבא אומר: מנין שכל מכה ומכה שהביא הקדוש ברוך הוא על המצרים במצרים היתה של חמש מכות? שנאמר: ישלח בם חרון אפו, עברה וזעם וצרה, משלחת מלאכי רעים. חרון אפו - אחת, עברה - שתיים, וזעם - שלש, וצרה - ארבע, משלחת מלאכי רעים - חמש. אמור מעתה: במצרים לקו חמשים מכות ועל הים לקו חמשים ומאתים מכות.

15 סיום דרשת פרשת בינורים

כמה מעלות טובות למקום עלינו!

אלו הוציאנו ממצרים ולא עשה בהם שפטים, דיינו. אלו עשה בהם שפטים, ולא עשה באלהיהם, דיינו. אלו עשה באלהיהם, ולא הרג את בכוריהם, דיינו. אלו הרג את בכוריהם ולא נתן לנו את ממונם, דיינו. אלו נתן לנו את ממונם ולא קרע לנו את הים, דיינו. אלו קרע לנו את הים ולא העבירנו בתוכו בחרבה, דיינו. אלו העבירנו בתוכו בחרבה ולא שקע צרנו בתוכו, דיינו. אלו שקע צרנו בתוכו ולא ספק צרנו במדבר ארבעים שנה, דיינו. אלו ספק צרנו במדבר ארבעים שנה ולא האכילנו את המן, דיינו. אלו האכילנו את המן ולא נתן לנו את השבת, דיינו. אלו נתן לנו את השבת, ולא קרבונו לפני הר סיני, דיינו. אלו קרבונו לפני הר סיני, ולא נתן לנו את התורה, דיינו. אלו נתן לנו את התורה ולא הכניסנו לארץ ישראל, דיינו. אלו הכניסנו לארץ ישראל ולא בנה לנו את בית הבחירה, דיינו.

20

25

על אחת, כמה וכמה, טובה כפולה ומכפלת למקום עלינו: שהוציאנו ממצרים, ועשה בהם שפטים, ועשה באלהיהם, והרג את בכוריהם, ונתן לנו את ממונם, וקרע לנו את הים, והעבירנו בתוכו בחרבה, ושקע צרנו בתוכו, וספק צרנו במדבר ארבעים שנה, והאכילנו את המן, ונתן לנו את השבת, וקרבונו לפני הר סיני, ונתן לנו את התורה, והכניסנו לארץ ישראל, ובנה לנו את בית הבחירה לכפר על כל עונותינו.

30

רבו גמליאל היה אומר: כל שלא אמר שלשה דברים אלו בפסח, לא יצא ידי חובתו, ואלו הן: פסח, מצה, ומרור.

35

פסח שהיו אבותינו אוכלים בזמן שבית המקדש היה קיים, על שום מה? על שום שפסח הקדוש ברוך הוא על בתי אבותינו במצרים, שנאמר: ואמרתם זבח פסח הוא ליי, אשר פסח על בתי בני ישראל במצרים בנגפו את מצרים, ואת בתינו הציל, ויקד העם וישתחוו.

מצה זו שאנו אוכלים, על שום מה? על שום שלא הספיק בצקם של אבותינו להחמיץ עד שנגלה עליהם מלך המלכים, הקדוש ברוך הוא, וגאלם, שנאמר: ויאפו את הבצק אשר הוציאו ממצרים עגת מצות, כי לא חמץ, כי גרשו ממצרים ולא זכרו להתמהמה, וגם צדה לא עשו להם.

5

מרור זה שאנו אוכלים, על שום מה? על שום שמררו המצרים את חיי אבותינו במצרים, שנאמר: וימררו את חייכם בעבדה קשה, בחמר ובלבנים ובכל עבדה בשדה את כל עבדתם אשר עבדו בהם בפרך.

10

בכל דור ודור חגיב אדם לראות את עצמו פאלו הוא יצא ממצרים, שנאמר: והגדת לבנך ביום ההוא לאמר, בעבור זה עשה יי לי בצאתי ממצרים. לא את אבותינו בלבד גאל הקדוש ברוך הוא, אלא אף אותנו גאל עמם, שנאמר: ואתנו הוציא משם, למען הביא אותנו, לתת לנו את הארץ אשר נשבע לאבתנו.

15

לפיכך אנחנו חגיבים להודות, להלל, לשבח, לפאר, לרומם, להדר, לברך, לעלה ולקלס למי שעשה לאבותינו ולנו את כל הנסים האלו: הוציאנו מעבדות לחרות מגיון לשמחה, ומאבל ליום טוב, ומאפלה לאור גדול, ומשעבוד לגאולה. ונאמר לפניו שירה חדשה: הללויה.

הללו יה הללו עבדי יהוה הללו את שם יהוה. יהי שם יהוה מברך מעתה ועד עולם. ממזרח שמש עד מבואו מהלל שם יהוה. רם על כל גוים יהוה על השמים כבודו. מי כיהוה אלהינו המגביהי לשבת. המשפילי לראות בשמים ובארץ. מקימי מעפר דל מאשפת זרים אביון. להושיבי עם נדיבים עם נדיבי עמו. מושיבי עקרת הבית אם הבנים שמחה הללו יה.

20

בצאת ישראל ממצרים בית יעקב מעם לעז. היתה יהודה לקדשו ישראל ממשלותיו. הים ראה וינס הנידון יסב לאחור. ההרים רקדו כאילים גבעות כבני צאן. מה לך הים כי תנוס הנידון תסב לאחור. ההרים תרקדו כאילים גבעות כבני צאן. מלפני אדון חולי ארץ מלפני אלה יעקב. ההפכי הצור אגם מים חלמיש למעיניו מים.

25

ברוך אתה יי אלהינו מלך העולם, אשר גאלנו וגאל את אבותינו ממצרים, והגיענו ללילה הזה לאכל בו מצה ומרור. כן יי אלהינו ואלהי אבותינו יגיענו למועדים ולרגלים אחרים הבאים לקראתנו לשלום, שמחים בבנין עירך וששים בעבודתך. ונאכל שם מן הזבחים ומן הפסחים אשר יגיע דמם על קיר מזבחתך לרצון, ונודה לך שיר חדש על גאלתנו ועל פדות נפשנו. ברוך אתה יי גאל ישראל.

30